

УДК: 349

Канівець Олена Миколаївна
Єфремова Любов Миколаївна
Сумський НАУ (Суми)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Анотація. В статті розкрито організаційні та правові аспекти земельних відносин фермерських господарств, а також право власності, користування та розпорядження земельними ділянками членами фермерських господарств.

Ключові слова: фермерське господарство, сільське господарство, фермерство, земельна ділянка, оренда, моніторинг земель, землекористування.

Канівець Елена Николаевна
Ефремова Любовь Николаевна
Сумской НАУ (Сумы)

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ЗЕМЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ

Аннотация. В статье раскрыты организационные и правовые аспекты земельных отношений фермерских хозяйств, а также право собственности, пользования и распоряжения земельными участками членами фермерских хозяйств.

Ключевые слова: фермерское хозяйство, сельское хозяйство, фермерство, земельный участок, аренда, мониторинг земель, землепользования.

Kanivets Olena Nikolaevna
Yefremova Lubov Nikoiaevna
Sumy NAU (Sumy)

ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS OF LAND RELATIONSHIPS OF FARMING HOUSES

Abstract. The article deals with the organizational and legal aspects of land relations of farms, as well as the right of ownership, use and disposal of land by members of farms.

Key words: agriculture, agriculture, farming, land, rent, land monitoring, land use.

Важливою в ринковій економіці організаційно-правовою формою реалізації громадянами України (переважно селянами) їх земельних прав є фермерські господарства. Становлення фермерських господарств – це тривалий і складний процес, тісно пов'язаний з розвитком ринкових відносин на селі. Фермерські господарства, як одна з рівноправних форм господарювання на селі, об'єктивно спрямовують свою діяльність на зміцнення продовольчої бази країни. Здійснюючи виробництво, переробку та збут сільськогосподарської продукції, вони зобов'язані дбати про підвищення та раціональне використання земельних угідь, природних і трудових ресурсів, про збереження родючості ґрунтів, сприяти соціальному розвитку села. Основні засади створення та діяльності фермерських господарств в Україні визначено Законом України «Про фермерське господарство». [1]

Відповідно до ст. 1 вказаного Закону фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.

Селянське (фермерське) господарство має такі ознаки:

- самостійний суб'єкт аграрного господарювання на підприємницькій основі з правом юридичної особи;
- діяльність здійснюється виключно громадянами України лише на добровільних засадах;
- індивідуальність;
- сімейно-трудова характер господарювання у сільськогосподарському виробництві;
- використання земель сільськогосподарського призначення як основний засіб виробництва;
- сільськогосподарська продукція, вироблена фермерським господарством, має товарний характер;

- мета діяльності — отримання доходу. [2]

Згідно Земельного кодексу України ст. 31 землі фермерського господарства можуть складатися із: а) земельної ділянки, що належить на праві власності фермерському господарству як юридичній особі; б) земельних ділянок, що належать громадянам-членам фермерського господарства на праві приватної власності; в) земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на умовах оренди. При цьому права володіння та користування земельними ділянками, які знаходяться у власності членів фермерського господарства, здійснює само фермерське господарство.

Земельні ділянки для ведення фермерського господарства передаються громадянам України у власність і надаються в оренду із земель державної або комунальної власності. Земельний кодекс України ст. 121 встановив норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам України із цих земель.[3]

Членам фермерських господарств надано право одержувати у приватну власність раніше надані їм у користування земельні ділянки, їх розмір дорівнює земельній частці (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради. Земельні ділянки, площа яких перевищує цей розмір, передаються громадянам у приватну власність для ведення фермерського господарства на підставі цивільно-правових угод. При цьому земельні ділянки, на яких розташовані житлові будинки, громадські будівлі та споруди фермерського господарства, передаються безоплатно у приватну власність у рахунок земельної частки (паю). Йдеться про тих громадян, які мали земельні ділянки у постійному користуванні, але не набули раніше права на земельну частку (пай). Тим самим таких громадян зрівняно в цьому праві з колишніми членами колективних сільськогосподарських підприємств. [4]

Фермерські господарства та їх члени-власники земельних ділянок є повноправними їх користувачами. Вони мають право самостійно господарювати на цих ділянках. Проте, слід мати на увазі їх спеціальну земельну правоздатність. Це означає, що вони, будучи аграрними суб'єктами, в

першу чергу повинні використовувати свої землі для вирощування сільськогосподарських культур, ведення тваринництва, організації переробки сільськогосподарської продукції тощо. Тобто йдеться про цільове використання земель сільськогосподарського призначення. Вони мають повне право власності на всі посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур та на всю вироблену продукцію, можуть розпоряджатися ними на свій розсуд. Проте, держава повинна допомагати фермерам в організації вигідного збуту сільськогосподарської продукції як у самій державі, так і поза її межами. [5]

Земельний кодекс України правомірно вказує і на обов'язок фермерських господарств — власників земельних ділянок своєчасно сплачувати податки та збори. До цього також слід додати і обов'язок своєчасної сплати орендної плати, якщо господарство використовує орендовані землі. Фермерське господарство не повинно порушувати права власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів. Власники земельних ділянок у фермерських господарствах зобов'язані своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом. Йдеться, насамперед, про моніторинг земель — систему спостереження за їх станом з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів глава 33 ЗК України. Це має істотне значення і для ведення державного земельного кадастру глава 34 ЗК України.

Як і інші власники, фермерські господарства повинні дбати про збереження геодезичних знаків, протиерозійних споруд, мережі зрошувальних і осушувальних систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Голубєв А. Фермерські господарства України: тенденції розвитку та економіко-соціальна сутність / А. Голубєв// Вісник АПСВТ – 2017 - №1. - С.58-63
2. Закон України «Про фермерське господарство» №973-IV від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // ВВР. - 2002. - №34. Ст. 121. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
4. Макаренко П. М. Фермерство України у контексті тенденцій розвитку сільського господарства / П. М. Макаренко, Л. Л. Мельник // Економіка АПК. — 2008. — № 4. — С. 145–152.
5. Земельне право України: Підручник / М. В. Шульга, Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін.; — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 368 с.